

## **МИР БЕЗ ПРАВОСУДДЯ, ПРАВОСУДДЯ БЕЗ ПОКАРАННЯ: ЗАДЗЕРКАЛЛЯ ДОКТРИНИ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА**

**Кузьмін Е. Е.**

### **ВСТУП**

В сучасних умовах сьогодення надзвичайно складно уявити собі більш нагальний виклик для розірваного широкомасштабним і масовим насильством<sup>1</sup> суспільства<sup>2</sup>, аніж закінчення війни та настання миру<sup>3</sup>. Реального припинення найгірших<sup>4</sup> й найжорстокіших звірств<sup>5</sup>, а також постконфліктної розбудови в країні, яка безпосередньо постраждала від збройного конфлікту<sup>6</sup>. Досягнення дійсно справжнього<sup>7</sup>, справедливого<sup>8</sup> і довготривалого<sup>9</sup> миру, а не вимушеного підкорення політиці умиротворення<sup>10</sup>, нелегкого перемир'я<sup>11</sup> та формального примирення<sup>12</sup>.

---

<sup>1</sup> Jeßberger F., Geneuss J. Peace and Punishment: Reflections from the Perspective of International Criminal Law. *The Quest for Core Values in the Application of Legal Norms: Essays in Honor of Mordechai Kremnitzer* / ed by K. Ghanayim, Y. Shany. Cham : Springer, 2021. P. 296. DOI: 10.1007/978-3-030-78953-4\_16.

<sup>2</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 199, 202.

<sup>3</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels, Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 397. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>4</sup> Hafetz J. Punishing Atrocities Through a Fair Trial: International Criminal Law from Nuremberg to the Age of Global Terrorism. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2018. P. iii. DOI: 10.1017/9781316147627.

<sup>5</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. pp. 3-4. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>6</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 7. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>7</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 70.

<sup>8</sup> Meernik J. Justice and Peace? How the International Criminal Tribunal Affects Societal Peace in Bosnia. *Journal of Peace Research*. 2005. Vol. 42, No. 3. P. 272. DOI: 10.1177/0022343305052012.

<sup>9</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 2. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>10</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 845. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

<sup>11</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 70.

<sup>12</sup> Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. P. 734.

Постконфліктного відновлення, яке насправді знаменуватиме перехід до верховенства права, демократії та прав людини<sup>13</sup>, а не зводиться до задоволення вимог певних поступок та здійснення кроків, які заохочували б відповідальних за міжнародні злочини, взяти участь у роззброєнні та мирному процесі<sup>14</sup>. Побудови миру, головна мета і цінність<sup>15</sup> якого полягала б не у стабілізації ситуації, політичних компромісах вирішення конфлікту<sup>16</sup>, а також заспокоєванні народів<sup>17</sup>, а такого, який ґрунтується на правді<sup>18</sup> і встановленні істини про вчинення найтяжчих злочинів та індивідуалізації вини<sup>19</sup> за якими слідують адекватні правові дії, що приводять до невідвратної індивідуальної відповідальності, переслідування і покарання<sup>20</sup> та спроб принаймні певної міри відшкодування тієї непоправної шкоди, заподіяної потерпілим<sup>21</sup>. Миру в якому унеможливується повторення насильства<sup>22</sup> шляхом ефективного запобігання злочинам<sup>23</sup> і рішучої боротьби із ними<sup>24</sup>.

---

<sup>13</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. pp. 3-4. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>14</sup> Maculan E., Gil A. G. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, Iss. 1. P. 154. DOI: 10.1093/ojls/gqz033.

<sup>15</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 2. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>16</sup> *Ibid.*

<sup>17</sup> Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. P. 46. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

<sup>18</sup> Cherif Bassiouni M. Searching for Justice in the World of Realpolitik. *Pace International Law Review*. 2000. Vol. 12, Iss. 2. P. 213. DOI: 10.58948/2331-3536.1227.

<sup>19</sup> Jeßberger F., Geneuss J. Peace and Punishment: Reflections from the Perspective of International Criminal Law. *The Quest for Core Values in the Application of Legal Norms: Essays in Honor of Mordechai Kremnitzer* / ed by K. Ghanayim, Y. Shany. Cham : Springer, 2021. pp. 299-300. DOI: 10.1007/978-3-030-78953-4\_16.

<sup>20</sup> Sharma V. D. International Criminal Law: Crime Prevention and Punishment. *India and International Law* / ed. by B. N. Patel. Leiden : Martinus Nijhoff, 2005. P. 190. DOI: 10.1163/9789047415497\_013.

<sup>21</sup> Maculan E., Gil A. G. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, Iss. 1. P. 134. DOI: 10.1093/ojls/gqz033.

<sup>22</sup> Meernik J. Justice and Peace? How the International Criminal Tribunal Affects Societal Peace in Bosnia. *Journal of Peace Research*. 2005. Vol. 42, No. 3. P. 271. DOI: 10.1177/0022343305050212.

<sup>23</sup> Jeßberger F., Geneuss J. Peace and Punishment: Reflections from the Perspective of International Criminal Law. *The Quest for Core Values in the Application of Legal Norms: Essays in Honor of Mordechai Kremnitzer* / ed by K. Ghanayim, Y. Shany. Cham : Springer, 2021. P. 296. DOI: 10.1007/978-3-030-78953-4\_16.

<sup>24</sup> Sharma V. D. International Criminal Law: Crime Prevention and Punishment. *India and International Law* / ed. by B. N. Patel. Leiden : Martinus Nijhoff, 2005. P. 189. DOI: 10.1163/9789047415497\_013.

## 1. Мир без правосуддя

Як це не парадоксально, але підсвідомі очікування неуявної консолідації зусиль передових світил науки, а також провідних мислителів світу в напрямку пошуку найбільш релевантних, раціональних і дієвих способів втілення цих напевно автентичних цілей у життя вже на перших порах схоже стикаються ніби із паралельною реальністю, – сюрреалістичним театром абсурду, в якому істинність суджень перевернута з ніг на голову.

Макрокосмом, де замість утвердження ідеї міжнародного кримінального права як уособлення справедливості<sup>25</sup>, повсюдно чітко обсервуються численні нестерпні муки нескінченних запитів того, що ж саме власне має означати «справедливість» для нього<sup>26</sup>, які невідворотно супроводжуються неабиякою патетичною тривогою перманентної небезпеки, що міжнародне кримінальне право ризикує вчинити несправедливість<sup>27</sup>. Місцем, яке не тільки не підносить його в якості оперативної норми для боротьби з найгіршими звірствами<sup>28</sup> та не виявляє жодної симпатії до міжнародного кримінального права, як до конститутивного засобу підтвердження принципу індивідуальної моральної відповідальності за свої дії<sup>29</sup>, а ба більше серйозно і без жодного перебільшення зверхньо сприймає його проїнятим пафосом бундючним нарцисом, який гордо проголошує свої утопічні цілі<sup>30</sup>. Середою, що не уявляє та не позиціонує міжнародне кримінальне право як систему, яка йде в авангарді захисту людства, водночас поважаючи людяність тих, хто підпадає під її дію<sup>31</sup> через низку суворих обмежень, що полягають у повазі до деонтичних зобов'язань, які знаходяться у самому серці фундаментальних принципів, сформульованих у національних кримінально-правових системах<sup>32</sup>, покликаних захищати особу та гарантувати, що покарання є заслуженим<sup>33</sup>.

---

<sup>25</sup> Robinson D. International Criminal Law as Justice. *Journal of International Criminal Justice*. 2013. Vol. 11, Iss. 3. P. 699. DOI:10.1093/jicj/mqt039.

<sup>26</sup> *Ibid.* P. 702.

<sup>27</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 144. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>28</sup> Hafetz J. Punishing Atrocities Through a Fair Trial: International Criminal Law from Nuremberg to the Age of Global Terrorism. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2018. P. iii. DOI: 10.1017/9781316147627.

<sup>29</sup> Stewart J. K. Responsibility and Punishment: The International Criminal Justice Approach. *The Brains That Pull the Triggers: Syndrome E* / ed. by I. Fried, A. Berthoz, G. M. Mirdal. Odile Jacob, 2020. P. 496.

<sup>30</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. pp. 123-124. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>31</sup> Robinson D. International Criminal Law as Justice. *Journal of International Criminal Justice*. 2013. Vol. 11, Iss. 3. P. 711. DOI:10.1093/jicj/mqt039.

<sup>32</sup> *Ibid.* P. 703.

<sup>33</sup> *Ibid.* P. 699.

Взамін цьому активно поширюються наративи про укорінену ідеологічну прихильність міжнародного кримінального права до особистості не як до єдиної одиниці дії, а як до одиниці покарання<sup>34</sup>, що зрештою результує у масовану пишномовну ліберальну критику<sup>35</sup> із моралістичною докорою про те, що воно не лише було сформоване в тіні крил «ліберального результату», а й досі без спини продовжує самовільно нехтувати практикою лібералізму<sup>36</sup>. Площиною, де панують заклики і розпач від ігнорування значного потенціалу зробити міжнародне кримінальне право ще більш схожим на національне кримінальне право<sup>37</sup> на противагу тому, аби сфокусувати увагу на розв'язанні невинуватих концептуальних проблем, з якими воно стикається<sup>38</sup>, а також зорганізуватись довкола розробки доктринального методу та розвитку пенологічної мети, які дійсно є його власними<sup>39</sup>. В якій уявленні і віра у безсумнівний потужний стримуючий ефект для тих, хто порушує міжнародне кримінальне право<sup>40</sup> не тільки не зміцнюється, а, навпаки, всеціло розмивається гучним покликом збереження скептицизму щодо сили його впливу<sup>41</sup>. Всесвітом, де те, що було буквально створено для сприяння миру та безпеці в усьому світі<sup>42</sup>, натомість отримує не категоричну підтримку, а рішучі висловлювання найбільш серйозних сумнівів щодо того, що міжнародне кримінальне право бодай якийсь сприяє миру і примиренню<sup>43</sup>, відчужуючи й віддаляючи їх один від одного доволі лукавою обмовкою про те, що воно завжди, принаймні риторично, було пов'язано з неоднозначним поняттям миру<sup>44</sup>.

Подібне спотворення дійсності надалі спіткає і прогресивний мандат міжнародного кримінального права на посилення глобального

---

<sup>34</sup> *Ibid.* pp. 703-704.

<sup>35</sup> *Ibid.* P. 702.

<sup>36</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 132. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>37</sup> *Ibid.* P. 140.

<sup>38</sup> *Ibid.* P. 143.

<sup>39</sup> Drumbl M. A. Collective Violence and Individual Punishment: The Criminality of Mass Atrocity. *Northwestern University Law Review*. 2005. Vol. 99, No. 2. P. 576.

<sup>40</sup> Rothe D. L., Schoultz I. International Criminal Justice: Law, Courts, and Punishment as Deterrent Mechanisms? *Criminal Justice in International Society* / ed. by W. de Lint, M. Marmo, N. Chazal. New York : Routledge, 2014. P. 151. DOI: 10.4324/9780203067222-11.

<sup>41</sup> *Ibid.* P. 163.

<sup>42</sup> Bassiouni M. C. Introduction to International Criminal Law: Second Revised Edition. 2<sup>nd</sup> rev. ed. Leiden ; Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2014. P. cxxxiv.

<sup>43</sup> Jeßberger F., Geneuss J. Peace and Punishment: Reflections from the Perspective of International Criminal Law. *The Quest for Core Values in the Application of Legal Norms: Essays in Honor of Mordechai Kremnitzer* / ed by K. Ghanayim, Y. Shany. Cham : Springer, 2021. P. 290. DOI: 10.1007/978-3-030-78953-4\_16.

<sup>44</sup> *Ibid.*

правосуддя<sup>45</sup> шляхом переслідування винних у звірствах<sup>46</sup>. Замість заслуженого визнання його внеску у розбудову миру<sup>47</sup>, важливості прагнень створити спільноту артільних кримінально-правових норм на глобальному рівні, як частини ширшого процесу зміцнення «міжнародного співтовариства»<sup>48</sup>, значущості впровадження кримінальної відповідальності в культуру буття міжнародних відносин, фундаментальності характеру заміни ідеї колективної політичної відповідальності на індивідуальну кримінальну відповідальність<sup>49</sup>, а також дужих спомогань у перетворенні міжнародного кримінального правосуддя на важливий елемент сучасного міжнародного порядку денного<sup>50</sup>, розвиток максими «боротьби з безкарністю»<sup>51</sup> відбувається в агресивному контексті позначення відступів, перешкод і постійних ризиків зриву<sup>52</sup>. Саме скасування безкарності ототожнюється із невинуватим виправданням мети існування міжнародного кримінального правосуддя<sup>53</sup>, а інтенція викорінення культури безкарності<sup>54</sup> подається як політика<sup>55</sup> і гасло<sup>56</sup>.

Авторитет міжнародного кримінального правосуддя не поглиблюється; воно представляється таким, яке лише тільки

---

<sup>45</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. pp. 26-27.

<sup>46</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 143. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>47</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 9. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>48</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. pp. 26-27.

<sup>49</sup> Kamatali J. M. The Challenge of Linking International Criminal Justice and National Reconciliation: The Case of the ICTR. *Leiden Journal of International Law*. 2003. Vol. 16, Iss. 1. P. 118. DOI: 10.1017/S0922156503001067.

<sup>50</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 9. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>51</sup> Maculan E., Gil A. G. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, Iss. 1. P. 133. DOI: 10.1093/ojls/gqz033.

<sup>52</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 199.

<sup>53</sup> Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. P. 730. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

<sup>54</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 23. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>55</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 1. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>56</sup> Maculan E., Gil A. G. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, Iss. 1. P. 135. DOI: 10.1093/ojls/gqz033.

надиhaється високоморальним дискурсом про гуманітарний імператив «зробити щось», і це «щось» здебільш полягає в тому, щоб «покласти край», «боротися» і «протидіяти» безкарності<sup>57</sup>. Насправді ж демонстративно констатується факт широко розповсюдженої безкарності із відчутним глумом, що міжнародне кримінальне правосуддя ще не довело своєї здатності виправити поширену безкарність, хіба що незначною мірою та з нормативною невизначеністю<sup>58</sup>. Дискурси навколо нього є нічим іншим, як відображенням зовсім ординарного «мислення проти безкарності», а повсякчасні багаточисленні письмові та усні заяви, які містять референси і заклики до нагальної необхідності «покласти край», «боротися» та «протидіяти» безкарності, – яскравим проявом експансивної логіки, – загального повороту до прерогативи кримінального права та кримінальної влади як магістрального способу забезпечення дотримання прав людини<sup>59</sup>.

Світанок міжнародного кримінального правосуддя ознаменує собою не тверду певність у його тісному взаємозв'язку із миром<sup>60</sup>, а також неподільному зв'язку із надією на те, що міжнародні судові переслідування сприятимуть зміцненню миру у світі<sup>61</sup>, а його надмірне обтяження високими цілями та величними очікуваннями<sup>62</sup>, нездійсненність й невинуватість яких стрімко і абсолютно закономірно приносять чимало розчарувань: починаючи із гіркої досади від невиконання тієї основної функції, заради якої воно було офіційно створене, тобто сприяння врегулюванню серйозних соціальних конфліктів за допомогою судових заходів<sup>63</sup>, закінчуючи жорстким засудженням сприйняття міжнародного кримінального правосуддя в якості самодостатнього проекту<sup>64</sup>. В основу звинувачень покладається

---

<sup>57</sup> Lohne K. Penal Welfarism 'Gone Global'? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 14. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>58</sup> Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. P. 730. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

<sup>59</sup> Lohne K. Penal Welfarism 'Gone Global'? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 11. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>60</sup> Jeßberger F., Geneuss J. Peace and Punishment: Reflections from the Perspective of International Criminal Law. *The Quest for Core Values in the Application of Legal Norms: Essays in Honor of Mordechai Kremnitzer* / ed by K. Ghanayim, Y. Shany. Cham : Springer, 2021. P. 290. DOI: 10.1007/978-3-030-78953-4\_16.

<sup>61</sup> Ibid. P. 289.

<sup>62</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 404. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>63</sup> Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. P. 734. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

<sup>64</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 848. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

невдоволення дедалі більшого набуття ним легалістичного і систематичного відтінку<sup>65</sup> та постійного і універсального характеру<sup>66</sup>. Все це зрештою призводить до курйозного умовиводу про те, що чим більше міжнародне кримінальне правосуддя оформлюється у «проект правосуддя», практика якого постає погано придатною для досягнення цілей соціального миротворення<sup>67</sup>, тим слабкішим стає його зв'язок із міжнародним миром<sup>68</sup>. Такою мірою, що надалі він і взагалі починає нарікатись своєрідним передвісником занепаду покликання міжнародного кримінального правосуддя як «проекту миру»<sup>69</sup>. Як такого, що більше не має вирішальне значення для миру і примирення<sup>70</sup>, і не ставить на перший план збереження міжнародного миру за будь-яку ціну<sup>71</sup> та до того ж навіть може завдати більше шкоди, аніж користі, розпалюючи насильство<sup>72</sup>. Не розглядався більше також і ані як найважливіша частина режиму колективної безпеки<sup>73</sup>, ані в якості ключового елементу міжнародного порядку, орієнтованого на неї<sup>74</sup>.

Осуду zarazом піддається не тільки саме правосуддя, як прагнення, що має благі наміри, але вбачається марною, ритуальною спробою відновити рівновагу в моральному всесвіті, переповненому злом<sup>75</sup>, а і власне спосіб його відправлення: потрібна мораль, тобто справедливість. Тут немає різниці. Захопивши юридичну монополію на правосуддя, правовий позитивізм стає невіддільним від цинічної ідеології статус-кво<sup>76</sup>, ймовірно забуваючи про те, що »обіцяне здійснення правоможного правосуддя – правосуддя через суд і закон –

---

<sup>65</sup> *Ibid.* P. 845.

<sup>66</sup> *Ibid.* P. 842.

<sup>67</sup> Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. pp. 732-733. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

<sup>68</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 842. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

<sup>69</sup> *Ibid.* P. 835.

<sup>70</sup> Meernik J. Justice and Peace? How the International Criminal Tribunal Affects Societal Peace in Bosnia. *Journal of Peace Research*. 2005. Vol. 42, No. 3. P. 271. DOI: 10.1177/0022343305052012.

<sup>71</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 855. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

<sup>72</sup> Meernik J. Justice and Peace? How the International Criminal Tribunal Affects Societal Peace in Bosnia. *Journal of Peace Research*. 2005. Vol. 42, No. 3. P. 271. DOI: 10.1177/0022343305052012.

<sup>73</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 835. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

<sup>74</sup> *Ibid.* P. 855.

<sup>75</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 7. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>76</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 21. DOI: 10.1163/157181209X398808.

стало найбільш прийнятною і значущою відповіддю цивілізації на насильство, яке ранило її»<sup>77</sup>. Тож гостинно вітається те, що безкарність за найогидніші злочини бентежить людську совість, у той час як ідея поміщення світового насильства в простір судової палати вкотре вважається черговою непродуктивною утопією<sup>78</sup>.

Швидко знецінюється і те, що міжнародне кримінальне правосуддя здійснюється міжнародними інституціями»<sup>79</sup>. Свідоме ігнорування факту того, що саме вони були тими, хто «вбудував» відповідальність у міжнародні відносини і, таким чином, «прищепив» усій світовій спільноті довгострокові заборони проти міжнародних злочинів<sup>80</sup>, вміть змінюється досить показовим некоректним ставленням до їх системи, де у всій красі починає смакуватись увесь спектр огріх парадигми кримінального правосуддя<sup>81</sup>. Нюрнберзькі судові процеси не замінили кровожерливі вбивства з помсти методичним правосуддям, не встановили правові та моральні основи того, як слід поводитися з людьми незалежно від їхнього громадянства, вони – це «правосуддя переможця»<sup>82</sup>, «рука помсти»<sup>83</sup>, позаправова<sup>84</sup>, а отже, несправедливої практики<sup>85</sup>, що являють собою прототип міжнародної моделі відплати, який зараз – і вже не одне покоління – знаходяться в холодному сховищі<sup>86</sup>. Токійський трибунал – залишає бажати кращого з точки зору

---

<sup>77</sup> Sandvik K. B. Transitional Justice and Terrorism: Socio-Legal Reflections on the Problem of Trials, Perpetrator Responsibility and Accountability. *Justice, Power and Resistance*. 2024. Vol. 7, Iss. 2. P. 171. DOI: 10.1332/26352338Y2024D000000024.

<sup>78</sup> Hazan P. *Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 198.

<sup>79</sup> Lohne K. Penal Welfarism ‘Gone Global’? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 7. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>80</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 27. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>81</sup> Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. P. 727. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

<sup>82</sup> Hazan P. *Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. x.

<sup>83</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. pp. 123-124. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>84</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 15. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>85</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 124. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>86</sup> Friedlander R. A. *The Foundations of International Criminal Law: A Present-Day Inquiry*. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 1983. Vol. 15, Iss. 1. P. 20.

процедурної справедливості<sup>87</sup>, судові переслідування осіб у колишній Югославії та Руанді не впливають на трансформацію культури безкарності<sup>88</sup>, а є ілюстрацією класичної історичної напруженості між реальною політикою та правосуддям<sup>89</sup>, і насамкінець – Міжнародний кримінальний суд – не відкрив епоху глобальної справедливості, не поклав край безкарності за звірства<sup>90</sup>, не став маяком стримування<sup>91</sup>, більш того, навіть не легітимізував себе, оскільки ще має навчитись діяти «в напрямку більш справедливого світу»<sup>92</sup>.

Дипломатично оминається і те, що створюючи систему правосуддя, кожна цивілізація намагалася розвинути власну судову владу в тій чи іншій формі, прагнула збалансувати права особистості з правами суспільства і, серед іншого, шукала різні підходи до правосуддя, покарання і відплати<sup>93</sup>. Через це не відбувається прищеплення opinio pro te, що міжнародні кримінальні провадження зосереджені й повинні бути зосереджені на покаранні окремих правопорушників<sup>94</sup>. Зміщуються сутнісні акценти, де увага концентрується на тому, що звужена традиційна уява про міжнародне кримінальне правосуддя, як переслідування і покарання окремих правопорушників, немає жодних підстав обов'язково бути саме такою<sup>95</sup>. У свою чергу все частіше «орудуюче мечем універсального кримінального правосуддя»<sup>96</sup> міжнародне кримінальне право чимраз більше переінакшується на

---

<sup>87</sup> Hazan P. *Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. x.

<sup>88</sup> Akhavan P. *Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities?* *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 27. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>89</sup> Hazan P. *Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. x.

<sup>90</sup> Hafetz J. *Punishing Atrocities Through a Fair Trial: International Criminal Law from Nuremberg to the Age of Global Terrorism*. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2018. P. 1. DOI: 10.1017/9781316147627.

<sup>91</sup> Rothe D. L., Schoultz I. *International Criminal Justice: Law, Courts, and Punishment as Deterrent Mechanisms?* *Criminal Justice in International Society* / ed. by W. de Lint, M. Marmo, N. Chazal. New York : Routledge, 2014. P. 151. DOI: 10.4324/9780203067222-11.

<sup>92</sup> Carlson K. B. *Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law*. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 132. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>93</sup> Cherif Bassiouni M. *Searching for Justice in the World of Realpolitik*. *Pace International Law Review*. 2000. Vol. 12, Iss. 2. pp. 213-214. DOI: 10.58948/2331-3536.1227.

<sup>94</sup> McCarthy C. *Victim Redress and International Criminal Justice: Competing Paradigms, or Compatible Forms of Justice?* *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 2. P. 352. DOI: 10.1093/jicj/mqs014.

<sup>95</sup> *Ibid.* P. 371.

<sup>96</sup> Stephen C. *International Criminal Law: Wielding the Sword of Universal Criminal Justice?* *International & Comparative Law Quarterly*. 2012. Vol. 61, Iss. 1. P. 55, 56. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020589311000704>.

«геральдичний щит викривленої системи прав людини»<sup>97</sup>. У зв'язку з цим чільне місце взірцево відводиться не осмисленню оптимізації методів боротьби із злочинами, які ставлять під загрозу міжнародний мир і безпеку людства, шляхом судового переслідування та покарання тих, хто їх вчиняє<sup>98</sup>, а маніфестації глибокої стурбованості стосовно того, що міжнародне кримінальне право ризикує порушити принцип законності та право на справедливий судовий розгляд<sup>99</sup>.

Усвідомлення того, що міжнародне кримінальне правосуддя суттєво розвинуло і підняло формальний, змагальний кримінальний процес на вищий щабель<sup>100</sup>, розуміючи його благом, яке має свою власну внутрішню моральну цінність та інструментом, що фасилітує об'явлення і увічнення істини з точки зору людства та з метою його захисту<sup>101</sup>, обертається доріканнями того, що воно нездатне вийти за межі гамівної сорочки змагального та карального правосуддя<sup>102</sup>, делікатно незгадуючи про неодноразові нарікання потерпілих на те, що правосуддя, по суті, не здійснюється, у разі коли обвинувачених виправдовують на процесуальних підставах<sup>103</sup>.

Завершальним штрихом, що довершує загальну картину розлогим мазком видається стрілоподібне твердження про те, що міжнародне кримінальне право не є пригожим знаряддям для ведення міжнародної політики і тим більше для вирішення міжнародних політичних суперечок<sup>104</sup>, а інтегроване у більш широкі політичні розрахунки міжнародне кримінальне правосуддя<sup>105</sup>, із прагненням до правосуддя і відплати, не тільки є загрозою, а й перешкодою досягнення миру і примирення, більше не може претендувати на роль головного

---

<sup>97</sup> Malby S. Beyond Sword and Shield: The UN Human Rights System and Criminal Law. *The International Journal of Human Rights*. 2024. P. 4. DOI: 10.1080/13642987.2024.2432953.

<sup>98</sup> Sharma V. D. International Criminal Law: Crime Prevention and Punishment. *India and International Law* / ed. by B. N. Patel. Leiden : Martinus Nijhoff, 2005. P. 189. DOI: 10.1163/9789047415497\_013.

<sup>99</sup> Lohne K. Penal Welfarism 'Gone Global'? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 16. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>100</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 44.

<sup>101</sup> Findlay M., Henham R. Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. P. 41. DOI: 10.1057/9780230250567.

<sup>102</sup> *Ibid*. P. 54.

<sup>103</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 140. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>104</sup> Friedlander R. A. The Foundations of International Criminal Law: A Present-Day Inquiry. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 1983. Vol. 15, Iss. 1. P. 23.

<sup>105</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 845. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

посередника у вирішенні екстраординарних<sup>106</sup> питань високої міждержавної політики, власне не кажучи вже і про умиротворення усього світу<sup>107</sup>. Як наслідок, запевнення про нездатність усієї системи бути частиною оновленого дизайну миру<sup>108</sup>, цілковита неспроможність відновити мир, забезпечити правосуддя та досягти справедливості, що фіналізується у дихотомію її примушування працювати на користь миру<sup>109</sup> не заплішуючи очі на реальності<sup>110</sup> або краще послуговуватись альтернативними парадигмами т. зв. «правосуддя»<sup>111</sup>.

## 2. Правосуддя без покарання

Прикро спостерігати за тим, як жага справедливості<sup>112</sup> та прагнення до правосуддя<sup>113</sup> не визнаються природною, явною і беззаперечною цінністю та потребою людини, яка настільки непоправно<sup>114</sup> постраждала від нелюдського<sup>115</sup> й немислимого звірства<sup>116</sup>, що межує із неможливістю повністю оговтатись від шрамів минулого<sup>117</sup>, без зайвих труднощів еквівалентизуються із їдким та егоїстичним прихильництвом, що лиш формує певну тенденцію риторичного ставлення правосуддя вище за мир<sup>118</sup>.

---

<sup>106</sup> Lohne K. Penal Welfarism ‘Gone Global’? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 6. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>107</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 845. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

<sup>108</sup> *Ibid.* P. 856.

<sup>109</sup> *Ibid.* P. 839.

<sup>110</sup> van Zyl P. Justice without Punishment: Guaranteeing Human Rights in Transitional Societies. *Out of and Into Authoritarian Law* / ed. by A. Sajó. The Hague : Kluwer Law International, 2002. pp. 73-74. DOI: 10.1163/9789047403210\_007.

<sup>111</sup> Findlay M., Henham R. Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. P. 33. DOI: 10.1057/9780230250567.

<sup>112</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. pp. 8-9. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>113</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. ix.

<sup>114</sup> Spiga V. No Redress without Justice: Victims and International Criminal Law. *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 5. P. 1381. DOI: 10.1093/jicj/mqs076.

<sup>115</sup> Bosco D. Rough Justice: The International Criminal Court in a World of Power Politics. New York : Oxford University Press, 2014. P. 3.

<sup>116</sup> Stewart J. K. Responsibility and Punishment: The International Criminal Justice Approach. *The Brains That Pull the Triggers: Syndrome E* / ed. by I. Fried, A. Berthoz, G. M. Mirdal. Odile Jacob, 2020. P. 496.

<sup>117</sup> Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. P. 39. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

<sup>118</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 856. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

За тим, що створення більшістю цивілізованих держав світу суду для притягнення до кримінальної відповідальності за грубі порушення прав людини не вважається приводом для святкування, а натомість є поштовхом нарекати його умістищем прихованої небезпеки розгляду переслідування і покарання як єдиного або навіть найважливішого способу покладення краю безкарності, що обмежує боротьбу за дотримання прав людини судами, та ігнорує десятки інших не менш важливих ініціатив, спрямованих на благо допомогу жертвам, відбудову суспільств і захист демократії<sup>119</sup>.

Вражає те, як міжнародне кримінальне правосуддя, що є інструментом<sup>120</sup> створення умов для розбудови внутрішнього миру<sup>121</sup>, а також реалістичною основою для тривалого миру<sup>122</sup>, осаджується засторогою про те, що воно не повинно захопитися своєю новою владою, аби кримінальне бачення в жодному разі не замінило собою цілісну політичну візію світу<sup>123</sup>. Замість того, щоб розкрутити маховик «каскаду правосуддя»<sup>124</sup> та піддати найбільш кричущі форми насильства над людьми контролюючій силі закону, а не іншим формам відплати<sup>125</sup>, нав'язливе стійке бажання створити легітимне та більш інклюзивне майбутнє для міжнародної кримінальної юстиції<sup>126</sup>.

Процес цієї «адаптації» розпочинається із кардинального перегляду її місії, – діяльність міжнародних кримінальних трибуналів і судів повинна бути ґрунтовно переосмислена та переоцінена із урахуванням сучасної каральної теорії<sup>127</sup>. Інвестиція в один конкретний напрям та

---

<sup>119</sup> van Zyl P. Justice without Punishment: Guaranteeing Human Rights in Transitional Societies. *Out of and Into Authoritarian Law* / ed. by A. Sajó. The Hague : Kluwer Law International, 2002. P. 53. DOI: 10.1163/9789047403210\_007.

<sup>120</sup> Kamatali J. M. The Challenge of Linking International Criminal Justice and National Reconciliation: The Case of the ICTR. *Leiden Journal of International Law*. 2003. Vol. 16, Iss. 1. P. 116. DOI: 10.1017/S0922156503001067.

<sup>121</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 837. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

<sup>122</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 10. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>123</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 202.

<sup>124</sup> Sikkink K., Hun Joon K. The Justice Cascade: The Origins and Effectiveness of Prosecutions of Human Rights Violations. *Annual Review of Law and Social Science*. 2013. Vol. 9. P. 269. DOI: 10.1146/annurev-lawsocsci-102612-133956.

<sup>125</sup> Hafetz J. Punishing Atrocities Through a Fair Trial: International Criminal Law from Nuremberg to the Age of Global Terrorism. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2018. P. 1. DOI: 10.1017/9781316147627.

<sup>126</sup> Findlay M., Henham R. Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. P. 256. DOI: 10.1057/9780230250567.

<sup>127</sup> Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. P. 734. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

його універсалізація<sup>128</sup>, – щоб міжнародне кримінальне правосуддя займалося тим, аби якнайкраще реагувати на серйозні порушення *jus cogens* у кожному конкретному випадку<sup>129</sup>, здійснюючи ефективне переслідування та засудження винних у масових звірствах, що покликано сприяти запобіганню їх вчинення<sup>130</sup>, – ірраціональні.

Для орієнтованого на забезпечення правосуддя з точки зору суворості і законної відповідальності<sup>131</sup> із неминучою спрямованістю судового процесу на покарання<sup>132</sup> міжнародному кримінальному правосуддю необхідна «нова мораль»<sup>133</sup>: годі слугувати механізмом встановлення кордону між варварством та цивілізацією<sup>134</sup>. Потрібен вихід за межі символізму карального покарання, потрібна чуйність<sup>135</sup>, – гуманітарна справедливість, гуманітарний фокус<sup>136</sup>. Новий гучний меседж – відновлення миру або скріплення примирення між колишніми ворогами<sup>137</sup> та повне врахування законних інтересів спільнот потерпілих<sup>138</sup>, – виразна і гуманна форма правосуддя, де жертва займає центральне місце, як втілення стражденного людства<sup>139</sup>. Тож замість того, щоб бути «жорстким» правосуддям, воно пропонується як форма соціальної та гуманітарної справедливості, що одягнена в космополітичні шати – «проект цивілізації та розвитку»; коротше

---

<sup>128</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 404. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>129</sup> *Ibid.*

<sup>130</sup> Stewart J. K. Responsibility and Punishment: The International Criminal Justice Approach. *The Brains That Pull the Triggers: Syndrome E* / ed. by I. Fried, A. Berthoz, G. M. Mirdal. Odile Jacob, 2020. P. 496.

<sup>131</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 1. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>132</sup> Findlay M., Henham R. Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. P. 53. DOI: 10.1057/9780230250567.

<sup>133</sup> *Ibid.* P. 33.

<sup>134</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 202.

<sup>135</sup> Findlay M., Henham R. Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. P. 34. DOI: 10.1057/9780230250567.

<sup>136</sup> *Ibid.* P. 43.

<sup>137</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 202.

<sup>138</sup> Findlay M., Henham R. Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. P. 34. DOI: 10.1057/9780230250567.

<sup>139</sup> Lohne K. Penal Welfarism 'Gone Global'? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 3. DOI: 10.1177/1462474520928114.

кажучи, форма кримінального велферизму, що »вийшов на глобальний рівень»<sup>140</sup>, або ж як «правосуддя для жертв і потерпілих»<sup>141</sup>.

Відновлення справедливості щодо їхніх страждань<sup>142</sup> починається із керівної настанови про недоречність ретрибутивізму<sup>143</sup> і те, що покарання за минулі злочини, як форма відшкодування збитків жертвам міжнародних злочинів<sup>144</sup>, не є обов'язковою стратегією<sup>145</sup>, а зважаючи на те, що міжнародне співтовариство також є жертвою в результаті їх вчинення<sup>146</sup>, імпульс до покарання<sup>147</sup> радше змінити на фонове почуття міжнародного правосуддя, –колективний моральний протест, – гуманітарний імпульс «зробити щось» стосовно далеких страждань, спричинених далекими іншими<sup>148</sup> та зосередитись на відновних й репаративних опціях<sup>149</sup>. Не треба сприймати кримінальне покарання як священне, адже під лозунгом боротьби з безкарністю може приховуватись той факт, що потреби жертв різноманітні, і що кримінальний закон рідко їх задовольняє, і що каральні рішення прописуються загалом без попереднього аналізу цілей покарання і того, чого воно насправді може досягти<sup>150</sup>.

---

<sup>140</sup> Ibid. P. 6.

<sup>141</sup> McCarthy C. Victim Redress and International Criminal Justice: Competing Paradigms, or Compatible Forms of Justice? *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 2. P. 353. DOI: 10.1093/jicj/mqs014.

<sup>142</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. pp. 8-9. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>143</sup> McCarthy C. Victim Redress and International Criminal Justice: Competing Paradigms, or Compatible Forms of Justice? *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 2. P. 361. DOI: 10.1093/jicj/mqs014.

<sup>144</sup> Spiga V. No Redress without Justice: Victims and International Criminal Law. *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 5. pp. 1393-1394. DOI: 10.1093/jicj/mqs076.

<sup>145</sup> van Zyl P. Justice without Punishment: Guaranteeing Human Rights in Transitional Societies. *Out of and Into Authoritarian Law* / ed. by A. Sajó. The Hague : Kluwer Law International, 2002. pp. 73-74. DOI: 10.1163/9789047403210\_007.

<sup>146</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 386. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>147</sup> Hafetz J. Punishing Atrocities Through a Fair Trial: International Criminal Law from Nuremberg to the Age of Global Terrorism. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2018. P. 1. DOI: 10.1017/9781316147627.

<sup>148</sup> Lohne K. Penal Welfarism 'Gone Global'? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 12. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>149</sup> McCarthy C. Victim Redress and International Criminal Justice: Competing Paradigms, or Compatible Forms of Justice? *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 2. P. 362. DOI: 10.1093/jicj/mqs014.

<sup>150</sup> Maculan E., Gil A. G. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, Iss. 1. P. 135. DOI: 10.1093/ojls/gqz033.

Вказується і те, що покарання може символічно посилити почуття ворожості, а також розпалити бажання помсти та ізоляції, а не викоринити злочинність<sup>151</sup>. Окремо наголошується, що зчаста, незалежно від параметрів, які оточують каральну міру, практично неможливо провести різницю між покаранням і помстою<sup>152</sup>, що сама по собі, грубо кажучи, є неправильною, тому що вона «дика», реакція розлюченого або ображеного анархіста, чия здатність до пропорційності або зменшується, або взагалі знищується<sup>153</sup>. Помста, в силу своєї природи, є «варварським» актом<sup>154</sup>, позаправовим явищем<sup>155</sup>, несумісним із демократичною цивілізацією та утилітарною раціональністю<sup>156</sup>. Про те, що помста – це факт про людство, що з точки зору еволюції є першим кроком до справедливості<sup>157</sup>, і те, що твердих підстав для її заборони все ж таки не існує<sup>158</sup> традиційно замовчується. Попри те, що кожен виток циклу, який здається солодким правосуддям для одного, для іншого постає жорстоким обличчям помсти<sup>159</sup>, у цій системі координат вона має бути замінена іншою реакцією<sup>160</sup>, – альтернативним засобом для уникнення ескалації насильства<sup>161</sup>. Будучи кроком назад, і у бік від максимальної безпеки для людства в цілому<sup>162</sup>, розрив «циклу насильства і помсти»<sup>163</sup> вбачається через катарсис спокутної концепції розповіді в процесі якої жертви отримують можливість «відновити» свою гідність<sup>164</sup>. Втім досі незрозуміло, що може бути більш

---

<sup>151</sup> Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. P. 734. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

<sup>152</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. pp. 9-10. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>153</sup> *Ibid.* P. 8.

<sup>154</sup> *Ibid.* P. 24.

<sup>155</sup> *Ibid.* P. 15.

<sup>156</sup> *Ibid.* P. 10.

<sup>157</sup> *Ibid.* P. 28.

<sup>158</sup> *Ibid.* P. 10.

<sup>159</sup> Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. P. 737.

<sup>160</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 7. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>161</sup> Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. P. 20. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

<sup>162</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 10. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>163</sup> Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. P. 26. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

<sup>164</sup> *Ibid.*

катарсичним для жертви, ніж бачити те, як її кривдник підкоряється закону<sup>165</sup>.

Проте, якщо жертва, у світлі серйозності міжнародних злочинів, все ще очікує на суворе покарання необхідне для того, щоб злочинці отримали «справедливу відплату»<sup>166</sup>, на відплату обвинуваченим, який повинен понести покарання за свій вчинок<sup>167</sup>, то покарання уявляється таким, яке має неодмінно ґрунтуватися на гуманності, справедливості та гідності<sup>168</sup>: якщо міжнародне кримінальне правосуддя і керуватиметься бажанням покарати, то виключно гуманно і відповідно до міжнародних стандартів прав людини<sup>169</sup>, промовисто заявляючи, що саме права людини відіграють важливу роль як нормативний оплот проти «каральних» і суворих санкцій у міжнародному кримінальному правосудді<sup>170</sup>.

У той же час зручно пропускається поміж очей той факт, що глибоке моральне прагнення гуманізувати жертв, гуманізує і самих злочинців<sup>171</sup>. Відтак жадана невідкладна потреба у випрацюванні аналітичного фреймворку для покарання за звірства<sup>172</sup>, особливо в питанні отримання злочинцем належного покарання<sup>173</sup>, яке є пропорційним вчиненому ним злочину<sup>174</sup>, ступеню шкоди, заподіяної його злочинною поведінкою, а також відкаліброваним відповідно до жорстокості вчиненого<sup>175</sup> та

---

<sup>165</sup> Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. P. 735.

<sup>166</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. P. 2.

<sup>167</sup> Kamatali J. M. The Challenge of Linking International Criminal Justice and National Reconciliation: The Case of the ICTR. *Leiden Journal of International Law*. 2003. Vol. 16, Iss. 1. pp. 127-128. DOI: 10.1017/S0922156503001067.

<sup>168</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 126. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>169</sup> Lohne K. Penal Welfarism ‘Gone Global’? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 11. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>170</sup> *Ibid.*

<sup>171</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 29.

<sup>172</sup> Dana S. Reimagining Punishment for Atrocity Crimes: An Innovative Sentencing Framework for International Criminal Law. *Cambridge Law Review*. 2020. Vol. V, Iss. I. P. 65.

<sup>173</sup> Drumbl M. A. International Punishment from ‘Other’ Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 386. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>174</sup> Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. pp. 736-737.

<sup>175</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. P. 10.

ступеню його відповідальності<sup>176</sup> інтенсивно підміняється щемливими почуттями патологічної тривоги щодо ризиків, – побоювань надмірного покарання<sup>177</sup>. Свідчення жертв міжнародних злочинів, описаних як справжні сцени з пекла, написані на найтемніших сторінках людської історії<sup>178</sup> легко і невимушено протиставляються неприпустимості риторики тяжкості<sup>179</sup>, яка формує наративи зла та жажливості<sup>180</sup>, що перед обличчям надзвичайно серйозної шкоди, створюють дійсну небезпеку призначення більш суворого покарання, аніж у разі чіткого розумінням реальності злочинів, не обтяжених ними<sup>181</sup>. Кричущою є ідеологія покарання, яка пропонує тяжкість як «лакмусовий папірець»<sup>182</sup>, тож її домінуванню у визначенні належної міри покарання<sup>183</sup> приходить кінець.

Недопустимим є і створення обвинуваченням у вчиненні міжнародних злочинів образу «небезпечних хижаків»<sup>184</sup>, адже ще на самому етапі вирішення питання про те, кого переслідувати, орган міжнародної кримінальної юстиції здійснює поділ учасників конфлікту на «друзів» і «ворогів» міжнародної спільноти<sup>185</sup>; а перебування у розшуку або судове переслідування і взагалі накладає «особливе тавро», – ‘*hostis humani generis*’ – ворогів роду людського. Це наратив монструозності. Розповіді про надзвичайне зло чи потворність викликають сильні емоції гніву та ненависті, які заохочують до суворого покарання<sup>186</sup>. Стилістично кращий варіант, це говорити про те, що поведінка актора була неправильною<sup>187</sup>.

---

<sup>176</sup> Drumbl M. A. *International Punishment from ‘Other’ Perspectives. Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 386. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>177</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. P. 24.

<sup>178</sup> Hazan P. *Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. College Station : Texas A&M University Press, 2004. pp. 76-77.

<sup>179</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. P. 24.

<sup>180</sup> *Ibid.* P. 23.

<sup>181</sup> *Ibid.* P. 17.

<sup>182</sup> Dana S. Reimagining Punishment for Atrocity Crimes: An Innovative Sentencing Framework for International Criminal Law. *Cambridge Law Review*. 2020. Vol. V, Iss. I. pp. 56-57.

<sup>183</sup> *Ibid.* P. 57.

<sup>184</sup> Lohne K. Penal Welfarism ‘Gone Global’? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 11. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>185</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. P. 23.

<sup>186</sup> *Ibid.* P. 22.

<sup>187</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 45.

Неминучий нелібералізм міжнародного кримінального правосуддя добре проглядається і у тому, що його експресіоністські ідеї<sup>188</sup> та форма<sup>189</sup>, експресивна і комунікативна роль<sup>190</sup>, а також символічна функція покарання<sup>191</sup>, які загалом спрямовані на те, щоб аудиторія отримала повідомлення і засвоїла його зміст<sup>192</sup>, є нічим іншим аніж показовими переслідуваннями<sup>193</sup>, театром правди<sup>194</sup>, шоу-судом<sup>195</sup>, «показовими судовими процесами», в яких підсудні виконують лише інструментальну роль для досягнення прихованих цілей – таких як «істина», «пам'ять» і «справедливість для жертв»<sup>196</sup>.

Червоною ниткою проходить планомірне утвердження ідеї про тотальну дисфункцію міжнародної кримінальної юстиції: довготривалі кримінальні процеси<sup>197</sup> – так негоже; справедливий і оперативний судовий розгляд та покарання<sup>198</sup> – це мстиве і швидке правосуддя<sup>199</sup>, об'єктивна відсутність достатніх ресурсів, а також можливостей для розслідування та судового переслідування абсолютно усіх справ після масового насильства – неспроможність здійснення правосуддя<sup>200</sup>. А

---

<sup>188</sup> McCarthy C. Victim Redress and International Criminal Justice: Competing Paradigms, or Compatible Forms of Justice? *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 2. P. 366. DOI: 10.1093/jicj/mqs014.

<sup>189</sup> *Ibid.* P. 369.

<sup>190</sup> *Ibid.* P. 365.

<sup>191</sup> Lohne K. Penal Welfarism 'Gone Global'? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 10. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>192</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 45.

<sup>193</sup> *Ibid.* P. 43, 10.

<sup>194</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 3.

<sup>195</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 143. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>196</sup> Lohne K. Penal Welfarism 'Gone Global'? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. P. 16. DOI: 10.1177/1462474520928114.

<sup>197</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 1.

<sup>198</sup> Agreement for the Prosecution and Punishment of the Major War Criminals of the European Axis, and Charter of the International Military Tribunal. Signed at London, on 8 August 1945 / United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, United States of America, France, Union of Soviet Socialist Republics. *United Nations – Treaty Series*. 1951. No. 251. P. 284. URL: [https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2\\_Charter%20of%20IMT%201945.pdf](https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf) (date of access: 17.02.2025).

<sup>199</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 23. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>200</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 3.

тому «в інтересах правосуддя», замість покращення його становища, наполегливо пропонується відмовитись від кримінального переслідування<sup>201</sup>. Підстав для хвилювань немає, адже для цього старанно розроблюється покроковий алгоритм: це можливо зробити як на стадії розслідування, так і судового переслідування, допустимо відмовити в порушенні розслідування в інтересах правосуддя, навіть якщо є достатні підстави, що ґрунтуються на законі та фактах, і справа є прийнятною; існує можливість відмови і після розслідування ситуації<sup>202</sup>.

Зрештою апелювання до «істини»: мир досягається шляхом капітуляції або переговорів, а не рішенням суду<sup>203</sup>. І попри те, що міжнародне кримінальне правосуддя зазвичай представляється або уявляється як послідовний набір приписів, які надійно виведені за межі політики<sup>204</sup>, схоже не береться до уваги той факт, що воно не є інструментом примирення, а інструментом правосуддя<sup>205</sup>, тобто судовим інструментом, а не інструментом в руках політиків, які думають, що можуть вирішувати, коли його вмикати чи вимикати<sup>206</sup>.

Втім перспектива вдавання до позасудових альтернатив в екстремальних обставинах<sup>207</sup> все одно видається привабливішою навіть настільки, що починає плідно обґрунтовуватись те, чому злочинці не завжди повинні бути притягнуті до відповідальності<sup>208</sup>. Що пропонується? *Realpolitik*<sup>209</sup>. Практика реальної політики, яка ставить на перше місце мету миру<sup>210</sup>. Ситуацію, де «велика риба»<sup>211</sup>, лідери

---

<sup>201</sup> *Ibid.* P. 19.

<sup>202</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 30.

<sup>203</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 191.

<sup>204</sup> Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. P. 836. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

<sup>205</sup> Kamatali J. M. The Challenge of Linking International Criminal Justice and National Reconciliation: The Case of the ICTR. *Leiden Journal of International Law*. 2003. Vol. 16, Iss. 1. P. 116. DOI: 10.1017/S0922156503001067.

<sup>206</sup> Bosco D. *Rough Justice: The International Criminal Court in a World of Power Politics*. New York : Oxford University Press, 2014. P. 174.

<sup>207</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 48.

<sup>208</sup> Villa-Vincencio C. Why Perpetrators Should Not Always Be Prosecuted: Where the International Criminal Court and Truth Commissions Meet. *Emory Law Journal*. 2000. Vol. 49. P. 205.

<sup>209</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. ix.

<sup>210</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. pp. 3-4. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>211</sup> Kremnitzer M. An Argument for Retributivism in International Criminal Law. *Why Punish Perpetrators of Mass Atrocities? Purposes of Punishment in International Criminal Law* / ed by F. Jeßberger, J. Geneuss. New York : Cambridge University Press, 2020. P. 166. DOI: 10.1017/9781108566360.013.

міжнародних злочинів (їх багаті й впливові планувальники та організатори)<sup>212</sup> не маргіналізуються<sup>213</sup>, а забезпечують собі місце за столом мирних переговорів через здатність продовжувати тероризування цивільного населення<sup>214</sup>, значно рідше, отримують розкішне правосуддя, – правосуддя делюкс<sup>215</sup> (комфорт<sup>216</sup>, захист найкращих адвокатів, нагляд компетентних, висококваліфікованих і незалежних суддів, м'які або помірні покарання<sup>217</sup>, утримання в добре обладнаних приміщеннях та зрештою відправлення до «скандинавських в'язниць»<sup>218</sup>). Зі свого боку «дрібна риба»<sup>219</sup> або отримує різні форми амністії та помилування<sup>220</sup> за міжнародні злочини<sup>221</sup>, або, як би іронічно це не звучало, надмірні покарання<sup>222</sup>. Але з чим залишається жертва? Узгодженими під час мирної угоди про припинення конфлікту механізмами альтернативного правосуддя<sup>223</sup>, – правосуддям, що не передбачає кримінального переслідування<sup>224</sup> та нарешті є вільним від покарання<sup>225</sup>.

---

<sup>212</sup> Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. P. 744, 735-736.

<sup>213</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 9. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>214</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 48.

<sup>215</sup> Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. P. 744.

<sup>216</sup> *Ibid.* P. 734.

<sup>217</sup> deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. P. 33.

<sup>218</sup> Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. P. 744, 735-736.

<sup>219</sup> Kremnitzer M. An Argument for Retributivism in International Criminal Law. *Why Punish Perpetrators of Mass Atrocities? Purposes of Punishment in International Criminal Law* / ed by F. Jeßberger, J. Geneuss. New York : Cambridge University Press, 2020. P. 166. DOI: 10.1017/9781108566360.013.

<sup>220</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 19.

<sup>221</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 19.

<sup>222</sup> Kremnitzer M. An Argument for Retributivism in International Criminal Law. *Why Punish Perpetrators of Mass Atrocities? Purposes of Punishment in International Criminal Law* / ed by F. Jeßberger, J. Geneuss. New York : Cambridge University Press, 2020. P. 166. DOI: 10.1017/9781108566360.013.

<sup>223</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 16.

<sup>224</sup> *Ibid.* P. 29.

<sup>225</sup> van Zyl P. Justice without Punishment: Guaranteeing Human Rights in Transitional Societies. *Out of and Into Authoritarian Law* / ed. by A. Sajó. The Hague : Kluwer Law International, 2002. P. 53. DOI: 10.1163/9789047403210\_007.

Його заміником має бути дистиляція правди<sup>226</sup>, встановлення істини<sup>227</sup>, милосердя або прощення<sup>228</sup> шляхом обміну правди на покарання<sup>229</sup>, зізнання – на амністію<sup>230</sup> задля створення можливості для примирення, а не покарання<sup>231</sup>, як передумови для соціального примирення<sup>232</sup>. Мова йде про комісії правди<sup>233</sup> і примирення<sup>234</sup>, комісії з встановлення істини<sup>235</sup>. У той час як саме слово «примирення», здавалось би, є недоречним, оскільки воно нагадує релігійний обряд, в якому просять прощення за вчинені злочини<sup>236</sup>, вони в дійсності подаються, як специфічні церемонії зцілення або ритуали прощення<sup>237</sup>, що надихаються руандійською системою «гакака», – патріархальною<sup>238</sup> формою вирішення спорів на місцевому рівні, заснованою на душевних розмовах між сусідами<sup>239</sup> (літерально «низове правосуддя»<sup>240</sup> або ж «правосуддя на траві»<sup>241</sup>), справжнім дарфурським

---

<sup>226</sup> Findlay M., Henham R. *Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice*. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. P. 108. DOI: 10.1057/9780230250567.

<sup>227</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. pp. 2-3.

<sup>228</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 28. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>229</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 1.

<sup>230</sup> *Ibid.* pp. 2-3.

<sup>231</sup> *Ibid.*

<sup>232</sup> *Ibid.* P. 1.

<sup>233</sup> Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. P. 19. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

<sup>234</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 1.

<sup>235</sup> Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. P. 23. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

<sup>236</sup> Hazan P. *Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*. College Station : Texas A&M University Press, 2004. pp. 192-193.

<sup>237</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 26.

<sup>238</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 391. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>239</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 31.

<sup>240</sup> *Ibid.* P. 34.

<sup>241</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 390. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

правосуддям – «джудією», – медіацією-посередництвом між групами, що приводить до компенсації та домовленостей про майбутнє співіснування<sup>242</sup> та традиційною церемонією, методом очищення «мато опут»<sup>243</sup>, ритуалом спільноти ачолі на півночі Уганди, яка пропагує «роко ват», що означає відновлення гармонії в громадах<sup>244</sup>.

## ВИСНОВКИ

Все це дедалі більше походить на обстановку, описану реплікою із культового мультиплікаційного фільму за мотивами книг Л. Керрولا «Аліса в Країні Чудес» та «Аліса в Задзеркаллі», створеного Волтом Діснеєм ще у 1951 році: «... Якби у мене був власний світ, все було б нісенітницею. Ніщо не було б тим, чим воно є, бо все було б тим, чим воно не є. І навпаки, те, що є, не було б тим, чим воно є. А те, чого не було б, було б. Розумієш? ...»<sup>245</sup>.

Розуміємо. І допоки в колективному несвідомому мир і правосуддя залишатимуться одвічною дихотомічною<sup>246</sup> дилемою<sup>247</sup>, а мир і покарання – головоломкою, простої та однозначної відповіді на яку не існує<sup>248</sup>, доти процвітатиме перевернута мораль<sup>249</sup>, – сприйняття реальної політики в якості життєздатного способу вирішення конфліктів<sup>250</sup>, в якій мир – це мистецтво можливого, це мистецтво політичного компромісу, це уникнення за будь-яку ціну всього, що пахне принциповістю, і всього, що нагадує правду або наближається до справедливості<sup>251</sup>. Ідеологія якої не вдається до риторики про права людини як прикриття для власного порядку денного: уникнути перерозподілу влади або іншими словами зберегти нинішній розподіл влади<sup>252</sup>. Фактична практика якої не захищає інтереси злочинців

---

<sup>242</sup> *Ibid.* P. 397.

<sup>243</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 24.

<sup>244</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 396. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>245</sup> Alice in Wonderland. Disney. URL: <https://movies.disney.com/alice-in-wonderland-1951> (date of access: 17.02.2025).

<sup>246</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 13.

<sup>247</sup> *Ibid.* P. 48.

<sup>248</sup> Jeßberger F., Geneuss J. Peace and Punishment: Reflections from the Perspective of International Criminal Law. *The Quest for Core Values in the Application of Legal Norms: Essays in Honor of Mordechai Kremnitzer* / ed by K. Ghanayim, Y. Shany. Cham : Springer, 2021. P. 303. DOI: 10.1007/978-3-030-78953-4\_16.

<sup>249</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 7. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>250</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 2. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>251</sup> *Ibid.* pp. 1-2.

<sup>252</sup> *Ibid.* P. 2.

уникнути покарання і є повністю сумісною із повагою до людської гідності, що є джерелом прав людини згідно з Організацією Об'єднаних Націй<sup>253</sup>. Не перетворює формальне визнання прав людини відповідальними державами-учасниками у ще більшу формальність<sup>254</sup>. Не робить безкарність можливою<sup>255</sup>.

Доки неможливість перемоги військовим шляхом «повстанців»<sup>256</sup> та погрози нападів на нових жертв<sup>257</sup> будуть слугувати зручним алібі для інерції<sup>258</sup> та не будуть називатись здирництвом і шантажем, зберігатимуться торги за мир<sup>259</sup>, успіх яких<sup>260</sup> вимірюватиметься вимогами отримання в тій чи іншій формі імунітету в якості умови припинення насильства злочинцями, які залишилися на волі<sup>261</sup>. Мир без правосуддя, де видимість миру перемагає справедливість<sup>262</sup>.

Поки міжнародним співтовариством не буде створено таку систему кримінального правосуддя, яка не буде вважатись алібі для політичної імпотенції міжнародної спільноти<sup>263</sup>, а матиме достатньо повноважень, щоб змусити потенційних воєнних злочинців переглянути свої амбіції, знаючи, що в іншому випадку їх будуть переслідувати до кінця їхніх днів і врешті-решт притягнуть до відповідальності<sup>264</sup>, а втікачі, для яких «світ – це в'язниця під відкритим небом», житимуть вільно, буде зберігатись демонстрація жахливого безсилля<sup>265</sup> та пануватиме недопустима безкарність<sup>266</sup>, тобто повна відсутність відповідальності<sup>267</sup>,

---

<sup>253</sup> *Ibid.* P. 3.

<sup>254</sup> *Ibid.*

<sup>255</sup> *Ibid.* P. 1.

<sup>256</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 48.

<sup>257</sup> *Ibid.* P. 13.

<sup>258</sup> Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. pp. 14-15. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

<sup>259</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 69.

<sup>260</sup> *Ibid.* P. 70.

<sup>261</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. P. 13.

<sup>262</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 69.

<sup>263</sup> *Ibid.* P. 50.

<sup>264</sup> Rothe D. L., Schoultz I. International Criminal Justice: Law, Courts, and Punishment as Deterrent Mechanisms? *Criminal Justice in International Society* / ed. by W. de Lint, M. Marmo, N. Chazal. New York : Routledge, 2014. pp. 151-152. DOI: 10.4324/9780203067222-11.

<sup>265</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 86.

<sup>266</sup> Matwijken A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 2. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>267</sup> *Ibid.* P. 1.

що не тільки є рецептом продовження насильства і нестабільності<sup>268</sup>, а є нічим іншим як індикатором толерування або виправдовування міжнародних злочинів міжнародним співтовариством<sup>269</sup>; потуранням жажливих дій<sup>270</sup> та забуттям, що з часом призведе лише до нового кровопролиття<sup>271</sup>. Мир без відчуття моралі<sup>272</sup>, в якому справедливість знову принесена в жертву<sup>273</sup>.

Докілі існуватиме політичний тиск, що змушуватиме жертвувати правосуддям<sup>274</sup>, натомість, закликаючи зосередитись на першопричинах конфлікту та реінтеграції «бойовиків» у суспільство<sup>275</sup>; натиск та на потерпілих, щоб вони пробачили кривдника або, принаймні, надали йому можливість покаятися, і далі продовжуватиметься позбавлення жертви влади морального осуду над кривдником<sup>276</sup>, надалі відбудуватимуться знущання і дегуманізація жертв<sup>277</sup>.

Скільки культивуватиметься ідея про «толерантно справедливі» системи кримінального правосуддя<sup>278</sup>, де винний у вбивстві 77 осіб, більшість з яких були молодими людьми та дітьми, скаржитись на холодну каву<sup>279</sup>, а той, хто висловлює екстремістські погляди та керується метою вбити «якомога більше мусульман», та зрештою вбиває 51 людину віддається психіатричній допомозі незважаючи на протести потерпілого, який стверджує, що політичний екстремізм не повинен сприйматися як доказ неосудності<sup>280</sup>, стільки триватиме байдуже

---

<sup>268</sup> Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. P. 30. DOI: 10.2307/2642034.

<sup>269</sup> *Ibid.* P. 9.

<sup>270</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 1.

<sup>271</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. 197.

<sup>272</sup> *Ibid.* P. 196.

<sup>273</sup> *Ibid.* P. 70.

<sup>274</sup> Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. P. 1.

<sup>275</sup> Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. pp. 14-15.

<sup>276</sup> Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. P. 387. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.

<sup>277</sup> Cherif Bassiouni M. Searching for Justice in the World of Realpolitik. *Pace International Law Review*. 2000. Vol. 12, Iss. 2. P. 231. DOI: 10.58948/2331-3536.1227.

<sup>278</sup> Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. P. 131. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

<sup>279</sup> Sandvik K. B. Transitional Justice and Terrorism: Socio-Legal Reflections on the Problem of Trials, Perpetrator Responsibility and Accountability. *Justice, Power and Resistance*. 2024. Vol. 7, Iss. 2. P. 174. DOI: 10.1332/26352338Y2024D000000024.

<sup>280</sup> *Ibid.* P. 173.

ставлення до жертв<sup>281</sup>. Мир, де прагнення до правосуддя вкотре приноситься в жертву політичним міркуванням<sup>282</sup>.

## АНОТАЦІЯ

Попри багату палітру поглядів та іншоможливостей, які існують сьогодні у теорії міжнародного кримінального права, а також довкола неї, залишаємось вірними тому, що світ має спиратись на мир, справедливість і правду, які є повністю несумісними із політикою безкарності за міжнародні злочини. Ідеї про те, що досягнення справжнього миру у відносинах між націями і між людьми можливе лише шляхом відстоювання гуманітарних норм, через засудження і покарання винних у злочинних діях в зонах конфлікту та поза ним. Мир через міжнародне кримінальне право та міжнародне кримінальне правосуддя як основного засобу, що сприяє у його досягненні. Через морально виправдану законну відплату та надання сатисфакції жертвам і захист прав потерпілих. Мир через повне покарання міжнародних злочинців.

Виступаємо проти того, аби вважати, що те, що залишається одним із найбільших і довготривалих викликів усій міжнародній системі, може бути розв'язано виключно за допомогою системи органів міжнародної кримінальної юстиції. Очевидно, що міжнародне кримінальне правосуддя може реально сприяти мирним процесам тільки тоді, коли потужні міжнародні інститути і держави будуть доповнювати «трек правосуддя» дипломатією і політичними стратегіями, а також і військовим втручанням у разі потреби.

## Література

1. Jeßberger F., Geneuss J. Peace and Punishment: Reflections from the Perspective of International Criminal Law. *The Quest for Core Values in the Application of Legal Norms: Essays in Honor of Mordechai Kremnitzer* / ed by K. Ghanayim, Y. Shany. Cham : Springer, 2021. pp. 289-304. DOI: 10.1007/978-3-030-78953-4\_16.
2. Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. 248 pp.
3. Drumbl M. A. International Punishment from 'Other' Perspectives. *Research Handbook on the International Penal System* / ed. by R. Mulgrew, D. Abels. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar Publishing, 2016. pp. 383-404. DOI: 10.4337/9781783472161.00029.
4. Hafetz J. Punishing Atrocities Through a Fair Trial: International Criminal Law from Nuremberg to the Age of Global Terrorism. Cambridge ;

---

<sup>281</sup> Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. P. 1. DOI: 10.1163/157181209X398808.

<sup>282</sup> Hazan P. Justice in a Time of War: The True Story Behind the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. College Station : Texas A&M University Press, 2004. P. ix.

New York : Cambridge University Press, 2018. 196 pp. DOI: 10.1017/9781316147627.

5. Matwijkiw A. The No Impunity Policy in International Criminal Law: Justice versus Revenge. *International Criminal Law Review*. 2009. Vol. 9, Iss. 1. pp. 1-37. DOI: 10.1163/157181209X398808.

6. Akhavan P. Beyond Impunity: Can International Criminal Justice Prevent Future Atrocities? *American Journal of International Law*. 2001. Vol. 95, Iss. 1. pp. 7-31. DOI: 10.2307/2642034.

7. Meernik J. Justice and Peace? How the International Criminal Tribunal Affects Societal Peace in Bosnia. *Journal of Peace Research*. 2005. Vol. 42, No. 3. pp. 271-289. DOI: 10.1177/0022343305052012.

8. Mégret F. International Criminal Justice as a Peace Project. *European Journal of International Law*. 2018. Vol. 29, Iss. 3. pp. 835-858. DOI: 10.1093/ejil/chy057.

9. Haile-Mariam Y. The Quest for Justice and Reconciliation: The International Criminal Tribunal for Rwanda and the Ethiopian High Court. *Hastings International Comparative Law Review*. 1999. Vol. 22, No. 4. pp. 667-745.

10. Maculan E., Gil A. G. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, Iss. 1. pp. 132-157. DOI: 10.1093/ojls/gqz033.

11. Hazan P. Measuring the Impact of Punishment and Forgiveness: A Framework for Evaluating Transitional Justice. *International Review of the Red Cross*. 2006. Vol. 88, Iss. 861. pp. 19-47. DOI: 10.1017/S1816383106000038.

12. Cherif Bassiouni M. Searching for Justice in the World of Realpolitik. *Pace International Law Review*. 2000. Vol. 12, Iss. 2. pp. 213-231. DOI: 10.58948/2331-3536.1227.

13. Sharma V. D. International Criminal Law: Crime Prevention and Punishment. *India and International Law* / ed. by B. N. Patel. Leiden : Martinus Nijhoff, 2005. pp. 189-222. DOI: 10.1163/9789047415497\_013.

14. Robinson D. International Criminal Law as Justice. *Journal of International Criminal Justice*. 2013. Vol. 11, Iss. 3. pp. 699-711. DOI:10.1093/jicj/mqt039.

15. Carlson K. B. Punishment, Legality, and Other Challenges of International Criminal Law. *International Criminal Law Review*. 2023. Vol. 23, Iss. 1. pp. 123-144. DOI: 10.1163/15718123-bja10130.

16. Stewart J. K. Responsibility and Punishment: The International Criminal Justice Approach. *The Brains That Pull the Triggers: Syndrome E* / ed. by I. Fried, A. Berthoz, G. M. Mirdal. Odile Jacob, 2020. pp. 495-506.

17. Drumbl M. A. Collective Violence and Individual Punishment: The Criminality of Mass Atrocity. *Northwestern University Law Review*. 2005. Vol. 99, No. 2. pp. 539-610.

18. Rothe D. L., Schoultz I. International Criminal Justice: Law, Courts, and Punishment as Deterrent Mechanisms? *Criminal Justice in International*

*Society* / ed. by W. de Lint, M. Marmo, N. Chazal. New York : Routledge, 2014. pp. 151-165. DOI: 10.4324/9780203067222-11.

19. Bassiouni M. C. Introduction to International Criminal Law: Second Revised Edition. 2<sup>nd</sup> rev. ed. Leiden ; Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2014. 1122 pp.

20. deGuzman M. M. Harsh Justice for International Crimes? *The Yale Journal of International Law*. 2014. Vol. 39. pp. 1-35.

21. Kamatali J. M. The Challenge of Linking International Criminal Justice and National Reconciliation: The Case of the ICTR. *Leiden Journal of International Law*. 2003. Vol. 16, Iss. 1. pp. 115-133. DOI: 10.1017/S0922156503001067.

22. Zolo D. Peace through Criminal Law? *Journal of International Criminal Justice*. 2004. Vol. 2, Iss. 3. pp. 727-734. DOI: 10.1093/jicj/2.3.727.

23. Lohne K. Penal Welfarism ‘Gone Global’? Comparing International Criminal Justice to The Culture of Control. *Punishment & Society*. 2021. Vol. 23, Iss. 1. pp. 3-23. DOI: 10.1177/1462474520928114.

24. Sandvik K. B. Transitional Justice and Terrorism: Socio-Legal Reflections on the Problem of Trials, Perpetrator Responsibility and Accountability. *Justice, Power and Resistance*. 2024. Vol. 7, Iss. 2. pp. 168-187. DOI: 10.1332/26352338Y2024D000000024.

25. Friedlander R. A. The Foundations of International Criminal Law: A Present-Day Inquiry. *Case Western Reserve Journal of International Law*. 1983. Vol. 15, Iss. 1. pp. 13-25.

26. McCarthy C. Victim Redress and International Criminal Justice: Competing Paradigms, or Compatible Forms of Justice? *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 2. pp. 351-372. DOI: 10.1093/jicj/mqs014.

27. Stephen C. International Criminal Law: Wielding the Sword of Universal Criminal Justice? *International & Comparative Law Quarterly*. 2012. Vol. 61, Iss. 1. pp. 55-89. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020589311000704>.

28. Malby S. Beyond Sword and Shield: The UN Human Rights System and Criminal Law. *The International Journal of Human Rights*. 2024. pp. 1-24. DOI: 10.1080/13642987.2024.2432953.

29. Minow M. Do Alternative Justice Mechanisms Deserve Recognition in International Criminal Law?: Truth Commissions, Amnesties, and Complementarity at the International Criminal Court. *Harvard International Law Journal*. 2019. Vol. 60, No. 1. pp. 1-45.

30. Findlay M., Henham R. Beyond Punishment: Achieving International Criminal Justice. Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2010. 305 pp. DOI: 10.1057/9780230250567.

31. van Zyl P. Justice without Punishment: Guaranteeing Human Rights in Transitional Societies. *Out of and Into Authoritarian Law* / ed. by A. Sajó. The Hague : Kluwer Law International, 2002. pp. 53-74. DOI: 10.1163/9789047403210\_007.

32. Spiga V. No Redress without Justice: Victims and International Criminal Law. *Journal of International Criminal Justice*. 2012. Vol. 10, Iss. 5. pp. 1377-1394. DOI: 10.1093/jicj/mqs076.

33. Bosco D. Rough Justice: The International Criminal Court in a World of Power Politics. New York : Oxford University Press, 2014. 312 pp.

34. Sikkink K., Hun Joon K. The Justice Cascade: The Origins and Effectiveness of Prosecutions of Human Rights Violations. *Annual Review of Law and Social Science*. 2013. Vol. 9. pp. 269-285. DOI: 10.1146/annurev-lawsocsci-102612-133956.

35. Dana S. Reimagining Punishment for Atrocity Crimes: An Innovative Sentencing Framework for International Criminal Law. *Cambridge Law Review*. 2020. Vol. V, Iss. I. pp. 49-78.

36. Keller L. M. The False Dichotomy of Peace versus Justice and the International Criminal Court. *Hague Justice Journal*. 2008. Vol. 3, No. 1. pp. 13-49.

37. Agreement for the Prosecution and Punishment of the Major War Criminals of the European Axis, and Charter of the International Military Tribunal. Signed at London, on 8 August 1945 / United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, United States of America, France, Union of Soviet Socialist Republics. *United Nations – Treaty Series*. 1951. No. 251. pp. 279-300. URL: [https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2\\_Charter%20of%20IMT%201945.pdf](https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf) (date of access: 17.02.2025).

38. Villa-Vincencio C. Why Perpetrators Should Not Always Be Prosecuted: Where the International Criminal Court and Truth Commissions Meet. *Emory Law Journal*. 2000. Vol. 49. pp. 205-222.

39. Kremnitzer M. An Argument for Retributivism in International Criminal Law. *Why Punish Perpetrators of Mass Atrocities? Purposes of Punishment in International Criminal Law* / ed by F. Jeßberger, J. Geneuss. New York : Cambridge University Press, 2020. pp. 161-175. DOI: 10.1017/9781108566360.013.

40. Alice in Wonderland. Disney. URL: <https://movies.disney.com/alice-in-wonderland-1951> (date of access: 17.02.2025).

#### **Information about the author:**

**Kuzmin Eduard Eduardovich,**

Advocate, Candidate of Science of Law, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department of International and European Law  
National University “Odesa Law Academy”  
23, Fontanska Doroha St., Odesa, 65009, Ukraine